

ГОД. XXI.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 45.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

СУСРЕТ СА РУСКИМ ЦАРЕМ АЛЕКСАНДРОМ II.

(Свршетак.)

— Дакле вечерас ће бити представа у двору? — запита ме генерал опет.

— На служби, одговорим учтиво — играће се два мала комада, и ја сам не само редитељ оба комада, већ сам и тако срећан, да у њима и сам играм.

— Играте ли радо у двору?

— Свакако, — одговорим пун радости, — а данас се осећам двоструко срећан.

— А за што?

— Па, данас имамо ретку срећу и част, да играмо пред царем и његовим сином великим кнезом Владимиром. Мој ми је отац причао толико о цару Александру, а он као Србин врло поштује руски царски дом и веома му је одан, а пошто и ја исто тако осећам поштовање према цару као и мој отац, врло ће се он уехићен осећати, кад му будем јавио, да сам био тако срећан, да играм пред царем и да гледам цара очи у очи.

— Ви сте дакле Србин по рођењу? — Јесте ли и православни?

— На служби!

— Па где сте научили тако лепо немачки?

— У Бечу. Мој је отац Србин и ја сам такође рођен у Србији под Аустријом, у негдашњој Војводини, али моја мати била је Немица, Бечлинка. Тако сам васпитан у Бечу, походио сам често дворско позориште, те се тако пробудила у мени жеља, да постанем немачким уметником.

Генерал ме погледа љубавно па рече:

— То је интересно. А јесте ли ви радо глумац?

— Јесам, ја сам глумац из потпуног одушевљења; диван је то позив.

— Шта играте вечерас? — запита ме он даље.

— Играмо данас два мала комада, који су врло весели и које врло лепо играмо. Ја се поуздано надам, да ћемо високим гостима нашега великог херцега створити један час увесељења. Само има у једноме комаду мала тешкоћа, која ми је незгодна.

— А то је?

— Главни ефекат једне комичне сцене састоји се у томе, што ја свој *chapeau claque* имам на глави, па га са свим очајно тражим. У позоришту се томе веома смеју, али ја тек не могу овде у салону пред овом високом публиком да ставим шешир на главу?

— Не, то не можете!

— Ја се, дакле, морам помоћи на неки други начин; мислио сам већ на ово и на оно, и никако да ми што паметно падне на ум.

— Па узмите свој *chapeau* под мишку, па га тако тражите: ч то ће комично деловати.

— Са свим тако, то је добар савет — одговорим са свим весео, што сам савладао ову малу незгуду, која ми се онда толика чинила, — од свега вам срца хвала, — и, додам у шали, — баш је то чудновато што се човеку оно, што му је најближе, чини тако тешко.

— Да, то је чудновато, — одговори генерал са осмејком, који ми је тек доцније дошао у помет.

Питао ме још много, колико сам већ у Вајмару, да ли се радо ту бавим, какве сам студије чинио, питао ме је још много, што више ни сам не памтим и на послетку рече ми: — Играјте добро, и старајте се, да се руски гости мало проведу.

— Бићу заиста врло срећан, ако нам то пође за руком — рекох, са врло учтивим, али не особито дубоким поклоном, после кога високи пруски официр изиђе из собе.

За тренутак био је дворски фурир код мене.

— Знато ли. ко је то био?

— Не знам.

— Не знате?

— Не знам.

— Не знате?!

— Никако — —

— Зар?

— „Господе Боже!“

У том ми тренутку би, као да ме је неко ударио по глави.

Пошто сам се од првога јакога страха у неку руку повратио, премишљао сам у колико је то допуштала моја забуна, која је још трајала, да ли сам учинио какву погрешку. После зрелог размишљања и испитивања могао сам себи рећи: Ниси погрешно. Био сам говорио са свим учтиво и понизно, и ако са свим слободно. Био сам уверен, да је цар одмах првога тренутка опазио, да ја и не слутим с ким говорим. Само услед тога незнања сачувао сам своју природну веселост, која се можда баш за који тренутак свидела високом господину. И у границама тога рачуна, на основици мога незнања, премишљао сам и даље и на своје умирење нађем, да ми се није десила никаква погрешка, никаква неупутност, никаква незгода у облику. Иначе се не би зар толико и тако милостиво са мном забављао. не би ме при изласку из салона поздравио с таким милостивим осмејком, с каквим ме је поздравио. У први мах наравно хтео сам преко управитеља дворскога позоришта или преко вишега дворскога маршала, грофа од Б., да јавим за овај случај великоме херцегу, али после зрелијега размишљања одустанем од тога са наведених разлога, свршим своје припреме и одвезем се кући нешто узбуђен и замишљен.

Мојој жени нисам причао ништа. Хтео сам прво да сачекам и вече.

Када дође вече, био сам још ћутљивији него ли иначе. Када сам, већ обучен за играње, из оближњег салона, у коме нам је ваљало играти, чуо жагор дворскога друштва, које је улазило, закуца ми срце. Када уђем и, после

дубокога поклона високоме госту нашега великога херцега, подигнем поглед и на благоме лицу царевом спазим пријатан осмејак; када херцег маркира свој уобичајени дочекни аплауз и цар милостиво уз њега пристаде; када дође сцена са шеширом: цар се осмејкиваше а херцег, са врло љубазним изразом према своме високоме госту, аплаудираше, — тада ми паде велики терет са срца.

Када се свршила игра, отворише се на један мах врата од салона, у коме смо се бавили после игре, и уђе један високи руски официр пун ордена и одличја од зваке руке, као што сам доцније сазнао гроф од П., па повиче на францускоме језику: Где је господин Савић? — Ево ме — одговорим. — Хајдете, — рече он, — треба да Вас представим великом кнезу Владимиру. Похитајте, похитајте, велики кнез се веома радује, што је овде нашао једнога Србина, православнога, који Овде се низаху речи о мојој игри, које су биле одвећ ласкаве за мене, тако, да их сад не смем поновити.

Сад сам имао велику част, да будем представљен великом кнезу Владимиру на једној дворској тераси, под ведрим небом. Надао сам се, да је велики кнез чуо све о састанку данас по подне.

Велики кнез Владимир понови све оне љубазне, одвећ ласкаве речи грофа од П. на најмилостивији начин, позва ме да дођем у Петроград, да тамо играм, и т. д. и т. д. Не знам више, шта ме је питао, а и не знам више ни шта сам му одговарао. Био сам услед догађаја тога дана, услед срећнога исхода те вечери не срећан, већ потпуно пијан од радосног узбуђења.

*

Прошле су године. Сем својој жени нисам никоме ништа причао о овоме значајноме дану, о овоме сусрету са царем Александром II и великим кнезом Владимиром. Радио сам мирно и тихо даље на своме вештачкоме и научноме образовању.

Када сам се после низа година присно спријатељио са секретаром рускога посланства у Вајмару, г. од Р., на му у поверљивоме часу испричао цео догађај, удари он дланом о длан и повиче: Пријатељу, Ви велику срећу, коју Вам је хтела дати судбина, нисте употребили у своју корист!

Морао сам му одговорити: Драги пријатељу, нисам ни овако постао несрећан. Ја сам се трудио да у духовној атмосфери Вајмара и Јене поупним у тихом, мирном раду празнине мога душевнога образовања. Ја сам се на племенитим и великим традицијама класичне епохе вајмарскога позоришта васпитао и подигао до ваљаних и трајних вештачких начела — и био сам тако

срећан, да својим скромним даром један часак веселога задовољства пружим племенитом цару Александру II, чија ми се узвишена и у исти мах блага слика двојном чини светлија услед његова трагична краја.

То је сећање, које ће ме чинити срећним целог мога века.

Минхен.

Јоца Савић.

Л И С Т И К И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Српска народна позоришна дружина у Суботици.) Наша народна позоришна дружина, завршивши свој рад у Сомбору, дошла је у Суботицу, где је први дан духова давала прву представу. О доласку и борављењу нашег позоришта у Суботици налазимо у 49. и 69. броју „Браника“ ове извештаје: „Већ више од четрнаест дана како се овде код нас расправља питање: хоћемо ли примити наше позориште или не? Тога ради долазио је управитељ нашег позоришта г. А. Хаџић двапут овамо и тек данас на збору, који је по жељи његовој сазвао наш позориште наше овамо дође, чим сврши своје представе у Сомбору, али само на дванаест представа, и то за то, што позориште наше у овај мах не може ни на коју другу страну, а време није још тако отоплило, да би се могле представе у арени давати. Г. Б. Вујић, поштовани председник нашег месног позоришног одбора, а с њиме још неки чланови, дали су, истина, мало жестока израза своје мишљењу, да ће позориште у овај мах овде рђаво проћи; али је ипак после дужег дебатовања овладао за цело сваке хвале вредно родољубиво мишљење, да се нашем народном позоришту, кад се налази у неприлици, мора помоћи, па било то коме право или неправо; интерес, и само интерес нашег свима нама милог позоришта мора нам на срцу лежати, па томе за љубав, ако смо прави а не назови-родољуби, морамо све друге обзире на страну бацити. У томе су похвални пример дали: сам председник г. Б. Вујић, па чланови одбора: г. г. Јоца Радић, др. Душан Петровић, Ђ. Гојковић, Ђ. Карановић, Сарајлић, Крвајски, Мијатовић и други. Врло zgodно рече том приликом г. др. Средоје

Ђорђевић, да сваки прави Србин, по свом урођеном му гостољубљу, радо прима милог госта, ма му гдекад и у невреме дошао. Лено је од г. Јоце Радића и то, што се у пркос јакој струји, која је за сад противна била доласку позоришта овамо, примио дужности благајника. Он ће са председником заједно скупљати и претплату. Од њиховог осведоченог родољубља и од родољубиве увиђавности и других одборских чланова можемо се надати, да наше позориште ипак неће баш тако рђаво проћи, као што му то многи овде проричу, нарочито ако и браћа наша Буњевци, с којима сада у лепој слози живимо, буду долазила у позориште, па тиме и на делу докажу, да братска љубав њихова према Србима није „шупља фраза и лажна обмана“

„Наше народно позориште, које се овде код нас од једно десетак дана налази, неће тако зло проћи као што се то у почетку мислило. Наш свет, а особито браћа наша Буњевци, све се више и више загревају за народно позориште, које они као своје сматрају. Да није време радно, или да је бар сваки други дан светац ики недеља: позориште би наше овде сјајно прошло. Ал' што није сада, биће другом zgodнијом приликом. Што је одзив све бољи и бољи: може се приписати и одабраном репертоару и доброј игри наших вредних глумаца, који су овде задобили опште симпатије. Од досад приказаних комада најбоље су се допали ови: „Балканска царица“, „Краљевић Марко и Арапин“, „Бидо“, „Лажни Димитрије“. Даљи репертоар овако је удешен: у четвртак 23. маја дневна представа после подне у 3 сахата на захтевање наше браће Буњеваца: „Сађурица и шубара“, а у вече тога истог дана: „Мајчин благослов“; у суботу 25. маја: „Господска сиротиња“; у недељу 26.

маја: „Шокица“; у понедељак 27. маја: „Задушне жене“; у уторак 28. маја: Концерт г. Ж. Савића уз суделовање позоришне дружине. Наше позориште одлази одавде у В. Бечкерек, па оданде у Меленце. Хтело је и у Карловце, ал' се није дало.“

(Српска народна позоришна дружина у В. Бечкерек.) Из Суботице дошла је наша народна позоришна дружина у В. Бечкерек, где је давала прву представу 1. (13.) јуна о. г. О доласку нашег позоришта у В. Бечкерек читамо у 71. броју „Браника“ овај извештај: „Биће томе једно шест година од како у нас није било наше народно позориште. Оно је истина, више пута хтело к нама у госте доћи, али некако наше прилике биле су такве, да га не могосмо примити. Сада, хвала Богу, кренуло се и код нас на боље, што се позоришта тиче, само нам је жао, што материјалан успех неће бити такви као што бисмо желели. Узрок је томе, прво то, што нико не иде радо у позориште у лето, кад је врућина; друго, што су дневни трошкови у позоришту велики, а што је најглавније: велика оскудица у новцу јако смета обилатијем полагању позоришта. Али у колико не можемо бити задовољни са материјалним успехом, у толико се више поносимо сјајним успехом, који је наша позоришна дружина постигла приказима својима, који су овде у нас нашли општег допадања. Не сећамо се, да је дружина скоро била тако добро састављена као сада. За то је и приказ сваког комада заокружљен, складан како у појединостима тако и у целини. То признају и наши овдашњи мађарски и немачки листови, који у својој хвали тако далеко иду, те казују, да су наши глумци и глумице, на пр. у приказу „Женског пријатеља“ достигли финоћу и лакоћу француских глумаца у игри и конверзацији. Тако исто хвале заносну игру наших глумаца и у драми, а узносе их и као живе, окретне, свесне приказиваче шљивих игара. Та извенуђена похвала из туђих уста годи нам, јер је истинита и заслужена, и ми се, без претеривања смемо рећи, можемо подичити с нашом позоришном дружином, која уме осветлати образ и свој и наш пред туђим светом. Евала јој! — До сад су приказани ови комади: „Балканска царица“, „Нијоба“, „Женски пријатељ“, „Зеца“, „Мајчин благослов“, „За круну“, „Господска сиротиња“ и „Лажни Димитрије“ Као што видите одабран репертоар, коме нема

замерке. Уз „Зеца“ имали смо још и лепог уметничког уживања у певању г. Жарка Савића, који је између чинова неколико песама отпевао и лепим певањем својим, јасним звонким гласом својим занео је и очарао нашу публику, која га је одликовала бурним аплаузом и непрекидним изазивањем. За недељу, што долази, одређен је овај репертоар: „Краљевић Марко и Арапин“; „Велики Галеото“; „Досадан свет“; „Северо Торели“; „Бидо.“ Наше позориште наумило је да одавде иде у Меленце, ако се узможе доћи до споразума са Меленчанима, који се боје, да ће у овај мах код њих бити велика дефицита, па не би хтели, да се с тога пред српским светом оерамоте, као оно Сентомашани.“

ПОЗОРИШТЕ.

— (Двадесетпетогодишњица глумовања П. Добриновића и А. Лукића.) Ове године навршиће се двадесет и пет година, од како П. Добриновић и А. Лукић, два наша изврсна глумца и вредна редитеља, служе нашем народном позоришту. Прослава њиховог 25 годишњег глумовања биће у Новоме Саду, када позоришна дружина почетком године, што долази, дође у Нови Сад. Нови Сад је заиста најзгодније за прославу место, у ком се може одати достојна пошта нашим уметницима, који сваку хвалу и признање заслужују за свој рад.

— (Позориште у Црној Гори.) Приликом прославе двестагодишњице, од како у Црној Гори влада династија Петровића Његоша, отвориће се на Цетињу позориште, и то кад се кнез Никола врати из Русије. Ново позориште има 24 ложе и места за 600 особа

— (Ернесто Роси), славни италијански трагичар, преминуо је по повратку своме из Русије, напрасно у Пескијери, у Италији. У приказивању главних јунака у Шекспировим позоришним делима не беше му равна. Рођен је у Ливорну 1830. и тако је доживео своју 67. годину. Био је ученик гласовите Моденове школе у Турину, а пропутовао је цео свет, и свугде је био добро примљен и одликован са свога уметничког глумачког приказивања.

Издаје управа срп. нар. позоришта.